

დაკრძალვის წესები ელინისტური ხანის საქართველოში
ნოქალაქევის ახალი აღმოჩენების მიხედვით

მაგისტრანტი

ნიკოლოზ დიასამიძე

*სამაგისტრო ნაშრომი წარმოდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტზე მაგისტრის აკადემიური ხარისხის
მინიჭების მოთხოვნის შესაბამისად*

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: დიმიტრი ახვლედიანი

სამეცნიერო თანახელმძღვანელი: ნიკოლოზ მურღულია

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2022

განაცხადი

ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორის მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან და დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

ნიკოლოზ დიასამიძე

28.06.2022

მადლობა

დიდ მადლობას ვუხდით, ჩემი სამაგისტრო ნაშრომის ხელმძღვანელს, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ დიმიტრი ახვლედიანს ნაშრომზე მუშაობისას ჩემთვის მოცემული რჩევებისთვის და კომენტარებისთვის.

თანახელმძღვანელს, არქეოლოგიის დოქტორს, ბატონ ნიკოლოზ მურღულიას, სამეცნიერო კონსულტაციების მოცემისათვის.

ქალბატონ თამილა კაპანაძეს, სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს მუზეუმის შუა საუკუნეების არქეოლოგიური კოლექციების დასავლეთ საქართველოს ფონდის კურატორს. ფონდში მუშაობის პროცესში გაწეული დახმარებისათვის.

ნოქალაქევის ქართულ-ინგლისურ არქეოლოგიურ ექსპედიციას, საველე და საარქივო დოკუმენტაციასთან წვდომისთვის.

აბსტრაქტი	iv
Abstract	v
შესავალი	1
სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა	4
მეთოდოლოგია	7
თავი I. ნოქალაქევის ნაქალაქარის შესწავლის ისტორია	8
თავი II. ნოქალაქევის ელინისტური ხანის ნამოსახლარი	11
თავი III. ნოქალაქევის ელინისტური ხანის სამარხების მიმოხილვა	15
III. 1. ორმო-სამარხები	16
III. 2. კრემაციული სამარხები	25
III. 3. დერგ-სამარხები	27
III. 4. ამფორა-სამარხები	29
თავი IV. სამარხული ინვენტარის ტიპოლოგიური ანალიზი	31
IV. 1. კერამიკული ნაწარმი	31
IV. 2. სამაჯურები	45
IV. 3. საყურე რგოლები	55
IV. 4. მძივები	60
თავი V. 2003-10 წლებში ნოქალაქევაში აღმოჩენილი სამარხების ქრონოლოგიური კლასიფიკაცია	66
დასკვნა	72
ბიბლიოგრაფია	74
ტაბულების აღწერა	78
ტაბულები	83

აბსტრაქტი

საქართველოს ტერიტორიაზე გამოვლენილი ელინისტური ხანის სამარხები დიდი ინტერესის და კვლევის საგანია მრავალი მეცნიერისთვის. ნაშრომში შევეცდები პასუხი გავცე, 2003-10 წლებში ნოქალაქევის ნაქალაქარზე აღმოჩენილი სამარხების პერიოდიზაციისა და კლასიფიკაციის პრობლემებს. ნაშრომში ყურადღება გამახვილდება ნოქალაქევაში აღმოჩენილი ელინისტური ხანის სამაროვანსა და სამარხეული ინვენტარის ანალიზზე.

როგორც ცნობილია, ნოქალაქევაში არქეოლოგიური გათხრები სხვადასხვა ინტენსივობით გასული საუკუნის 30-იანი წლებიდან წარმოებდა. შედეგად აღმოჩნდა რამდენიმე ასეული სამარხი (როგორც ელინისტური, ისე სხვა პერიოდისაც). მაგრამ 2003-10 წლებში აღმოჩენილი სამარხები ფართო საზოგადოებისთვის წარმოდგენილია, მხოლოდ ანგარიშების სახით და დღემდე მათზე სრულმასშტაბიანი კვლევები არ ჩატარებულა, არ დადგენილა ელინისტური ხანის რომელ პერიოდს მიეკუთვნებიან ისინი.

2003-2010 წლებში ნოქალაქევაში გამოვლინდა ელინისტური ხანის ოთხი ტიპის სამარხი - ორმო-სამარხი, კრემაციული სამარხი, დერგ-სამარხი და ამფორა-სამარხი. შესწავლილი სამარხებისა და მათში აღმოჩენილი მასალების შედარება მოხდა აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს სხვა თანადროულ ძეგლებთან. შედარების საფუძველზე დადგინდა, რომ ნოქალაქევის სამარხები და სამარხეული ინვენტარი პარალელურს ჰპოვებს საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ გვიანელინისტური ხანის სამაროვნებთან. შესაბამისად, ზუსტად განისაზღვრა ნოქალაქევაში 2003-2010 წლებში გამოვლენილი ელინისტური სამაროვნის სამარხების ტიპი და ქრონოლოგია.

საკვანძო სიტყვები: ელინიზმი, კოლხეთი, ნოქალაქევი, სამარხი, სამაროვანი.

Abstract

For many scholars, the burial grounds of the Hellenistic period discovered on the territory of Georgia are the subject of great interest and research. In this paper I will try to answer the questions on the periodization and classification problems of the burial grounds discovered in Nokalakevi site in 2003-2010 years. The attention will be paid on analysis of Hellenistic era graveyard and grave goods.

As it is known, the archaeological excavations in Nokalakevi have been carried out since the 1930s and several hundreds of the burial grounds have been found (Hellenistic, as well as, of other periods), but burial ground discovered in 2003-2010 years are only presented to broad society in the form of reports and full-scale researches have not been yet conducted, it was not determined to which period of the Hellenistic period they belong.

In 2003-2010, four types of Hellenistic burial grounds were discovered in Nokalakevi - pit burial, cremation burial, dergi burial and amphora burial. The studied burials and the materials discovered in them were compared to the contemporary monuments of Eastern and Western Georgia. On the basis of comparison, it was found, that Nokalakevi burials and grave goods set parallels to late-Hellenistic graveyards existing on the territory of Georgia. Accordingly, type and chronology of Hellenistic graveyard burials discovered in 2003-2010 years in Nokalakevi were precisely defined.

Key words: Hellenistic period, Colchis, Nokalakevi, Grave, Burial